

افق روشن پتروشیمی

در خاورمیانه

محمد رضا خدرلو

تا ۲۰۰۴ سایر کشورهای منطقه از سیاست عربستان سعودی پیروی کردند و تولید این محصول پتروشیمی افزایش یافت. سرانجام در فاز نهایی این جریان از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰ سایر طرح‌های عظیم پتروشیمی به بهره‌برداری می‌رسد که تلاش‌های چشمگیر ایران در صنعت پتروشیمی طی سال‌های اخیر در همین فاز طبقه‌بندی می‌گردد. همانگونه که در نمودار (۱) نیز مشاهده می‌شود دو کشور عربستان سعودی و ایران پیشروترین کشورهای منطقه خاورمیانه در زمینه تولید مواد پتروشیمی محسوب می‌شوند و از نظر میزان تولید در صدر

باعث شد تا محرک‌های لازم برای توسعه سایر پروژه‌های پتروشیمی ایجاد گردد. در نمودار شماره (۱) فرآیند توسعه صنعت پتروشیمی و تولید اتیلن در خاورمیانه طی ۴ فاز مختلف نشان داده شده است.

همانگونه که در نمودار (۱) مشاهده می‌شود در فاز نخست که از سال ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۴ به طول انجامید عربستان سعودی راهبردی ویژه‌ای را برای توسعه صنایع پتروشیمی ترسیم کرد. در مرحله بعدی از سال ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۹ به موازات افزایش قیمت نفت خام؛ تولید اتان نیز افزایش یافت. در فاز سوم یعنی از سال ۲۰۰۰

صنعت پتروشیمی یکی از صنایع مهم و پایه است که بسیاری از صنایع به آن وابستگی دارند. در دهه ۱۹۷۰ میلادی که عربستان سعودی برای ایجاد ارزش افزوده و کسب درآمد بیشتر اقدام به راه‌اندازی صنایع پتروشیمی و تولید اتیلن نمود؛ اولین گام‌های عملی برای ایجاد و رونق صنعت پتروشیمی در منطقه خاورمیانه برداشته شد. پس از وقوع این داستان موفقیت آمیز، دیگر کشورهای منطقه از این سیاست پیروی نمودند و تولید اتیلن از گازهای مرتبط رونق ویژه‌ای یافت. فراوانی و قیمت تمام‌شده مناسب این محصول پتروشیمی در این منطقه

شوند:

- سمت و سوی توسعه صنعت پتروشیمی در منطقه خاورمیانه به کدام جهت است؟
- مهم ترین گام های اساسی برای تضمین توسعه این صنعت در منطقه در قرن ۲۱ کدام اند؟
- آیا برای انعکاس و بیان توسعه آتی این صنعت، نیازی به مهندسی مجدد و تجدید ساختار این صنعت احساس می شود؟

■ عوامل کلیدی که

می توانند روی تولید محصولات پتروشیمی این منطقه اثرگذار باشند و عوامل مورد نیاز برای موفقیت این صنعت در آینده کدام اند؟

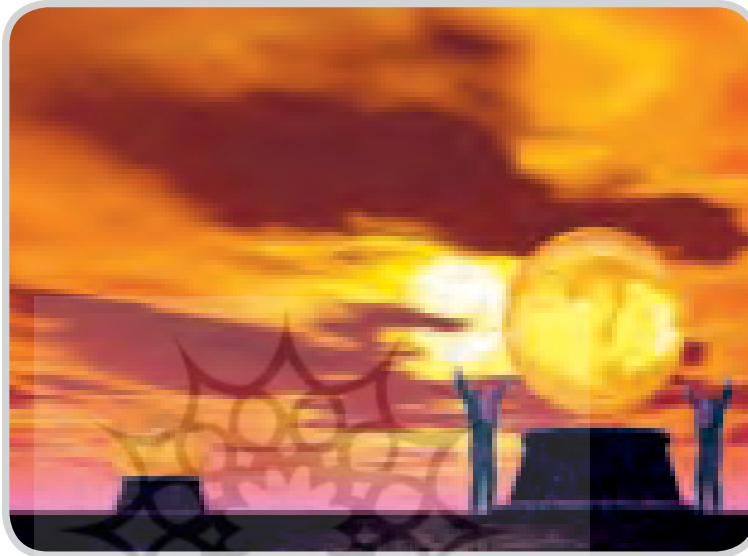
■ آیا مهم ترین

محصولات پتروشیمی مورد مصرف در جهان همچنان تحت سلطه و تولید این منطقه قرار خواهند داشت؟

یکی از ویژگی های این منطقه این است که امکانات پتروشیمی آن برای برخی از کشورها

نوعی فرصت استثنایی برای سرمایه گذاری و برای برخی دیگر تهدید به حساب می آید. خلاصه می توان چنین استنباط کرد که با گذشت زمان و در بلند مدت، میزان نفوذ و سیطره منطقه خاورمیانه بر بازارهای محصولات پتروشیمی جهان افزایش خواهد یافت. آمریکای شمالی به عنوان قطب تولید محصولات پتروشیمی در جهان آرام آرام جایگاه خود را به خاورمیانه خواهد داد. به این ترتیب ظرف چند سال آینده خاورمیانه در تولید و عرضه جهانی محصولات پتروشیمی مانند: اتیلن، پلی اتیلن و اتیلن گلیکول نقش اول را ایفا خواهد کرد.

شکل شماره (۱) نقشه ای از خاورمیانه است که مسایل حاشیه ای و فرعی مرتبط با توسعه صنایع پتروشیمی در منطقه خاورمیانه را به تصویر کشیده است. همچنین در این تصویر می توان مهم ترین مراکز پتروشیمی خاورمیانه را شناسایی کرد. همانطوری که در شکل (۱) مشاهده می شود عوامل منطقه ای و خارجی بر فرآیند توسعه صنعت پتروشیمی در منطقه خاورمیانه اثر

می گذارند. مهم ترین عوامل بیرونی را می توان در مواردی مانند: فناوری، راهبردهای شرکت های بین المللی، رشد بازار، مسایل مرتبط با نفت خام، مسایل ساختاری و مسایل صنعتی خلاصه کرد. همچنین عوامل منطقه ای شامل مسایل لجستیکی، مسایل مالی، میزان دخالت بخش دولتی و خصوصی، منابع و مواد اولیه و مسایل کلان اقتصادی هستند.

باعنایت به مسایل و چالش های پیش روی صنعت پتروشیمی در خاورمیانه؛ مقتضی است که سوالات زیر نیز به عنوان پرسش های بنیادی مرتبط با موضوع مطرح و مورد دقت نظر واقع

سایر کشورهای منطقه قرار دارند. نگاهی به روند توسعه صنعت پتروشیمی در منطقه خاورمیانه نشان می دهد که ساختار این صنعت دچار تغییر و تحولات زیادی شده است و این صنعت در راه توسعه هر چه بیشتر خود با چالش هایی روبرو خواهد شد که مهم ترین موارد آن عبارتند از:

- تقریباً تمام ذخایر اتان قابل دسترسی از منابع موجود مورد بهره برداری قرار گرفته اند. بنابراین اعلام تولید با ظرفیت ۹ میلیون تن در سال می تواند زیر سوال قرار بگیرد.
- تقریباً در تمام کشورهای این منطقه فشار موجود بر حکومت ها برای اصلاحات اجتماعی باعث ورود فشار زیاد بر منابع این کشورها می شود. به همین دلیل و برای مقابله با این موضوع؛ دولت ها سعی به درگیر کردن هر چه بیشتر بخش خصوصی در این صنعت دارند.

■ بخش اعظمی از توسعه صنایع مرتبط در خاورمیانه روی تولید گاز طبیعی متمرکز شده است. به عنوان نمونه کشورهای عربستان،

قطر، ایران و مصر با شدت هر چه تمام مشغول توسعه میدادن گازی خود هستند. مهم ترین کاربرد گاز در این کشورها تامین انرژی و تولید برق است.

■ سوال اینجاست که آیا ارتباط و همکوشی متقابلی بین تولید گاز طبیعی و توسعه صنایع پتروشیمی وجود دارد؟ در همین خصوص باید گفت که علاوه بر منابع گاز موجود در منطقه عوامل دیگری در این بخش دخالت دارند که مهم ترین موارد آن عبارتند از: مسایل فنی، رشد و ککش بازار، مسایل ساختاری و روند صنعتی شدن منطقه.

شکل شماره ۱. شمای کلی از منطقه خاورمیانه و مسائل پیرامون آن

نمودار ۱. توسعه صنعت پتروشیمی و تولید اتیلن در خاورمیانه طی ۴ فاز مختلف

احتمال کاهش قیمت قراضه صادراتی روسیه

یکی از صادرکنندگان قراضه در روسیه می گوید، خریداران ترکیه ای می توانند در صورت بازگشت به بازار، با قیمت های به مراتب پایین تری به ضایعات روسی دسترسی داشته باشند. به گفته منابع بازار، کارخانه های فولادسازی روسیه ۳ تا ۶ ماه بهای ضایعات را به تولیدکنندگان پرداخت نکردند و زمانی که تولیدکنندگان ترکیه به بازار بازگردند می توانند از کاهش قیمت ۲۵ تا ۳۰ دلار در تن بهره مند شوند. در اواخر ماه آوریل و اوایل ماه مه ضایعات نوع A۳، روسیه با قیمت ۲۴۰ تا ۲۶۵ دلار در تن (سی.اف.آر.) به ترکیه پیشنهاد شد در حالی که خریداران ترکیه ای حاضر به پرداخت بیش از ۲۵۵ دلار در تن (سی.اف.آر.) نشدند.

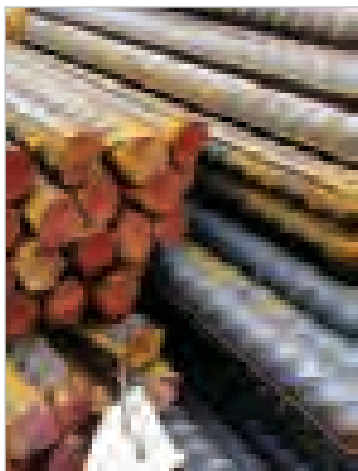

افزایش واردات چدن خام به چین

واردات چدن خام چین در سال جاری از میزان واردات در سال گذشته پیشی گرفت. آمار گمرکی نشان دهنده آن است که چین در ماه آوریل ۵۱۲/۷۹۷ تن چدن وارد کرد که نسبت به واردات ماه مارس ۶۰ درصد افزایش یافته است. این رقم در مقایسه با ماه مشابه در سال گذشته ۷۱۷ درصد رشد نشان می دهد. طی ۴ ماه نخست سال جاری، چین واردات ۱ میلیون تن چدن خام را به ثبت رساند که نسبت به دوران مشابه در سال گذشته ۴۲۶ درصد افزایش نشان می دهد. حجم واردات در ماه ژانویه و فوریه به ترتیب ۶۳۳/۷۲۶ و ۱۰۲/۸۱۹ تن گزارش شد. این کشور در کل ۱۲ ماه سال ۲۰۰۸ بالغ بر ۳۵۵/۸۰۰ تن چدن خام واردات نمود. این میزان بطور عمده از اوکراین، برزیل و روسیه و مقادیر کمتری نیز از تایوان، ژاپن، کره شمالی و آفریقای جنوبی خریداری می شود. یکی از مقامات می گوید تقاضای واردات چدن خام همزمان با بازار داخلی در حال بهبود می باشد. ضمن اینکه، میزان تقاضا، در سایر کشورها به اندازه چین رشد نداشت و این به افت مجدد قیمت ها منجر شد که دست آخر توجه بیشتر خریداران چینی را جلب کرد. اما این مقام معتقد است این میزان واردات مشکلی برای تولیدکنندگان چدن در بازار داخلی نمی تواند باشد چون تقاضا چندان قابل توجه نیست. فولادسازان داخلی، به راحتی می توانند حجم بالای چدن خام وارداتی را جذب کنند و بدین ترتیب واردات تأثیر زیادی برای تولیدکنندگان داخلی نخواهد داشت.

احتمال لغو مالیات صادرات میلگرد و ضایعات در عربستان

فعالان بازار داخلی می گویند تجار عربستان در انتظار لغو مالیات صادراتی دولت برای میلگرد آجدار و ضایعات هستند. شایعاتی مبنی بر لغو این قانون طی دو ماه آتی به گوش می رسد. صادرات ضایعات فولادی از ماه ژوئن سال گذشته با مانع قانونی مواجه شد و تولیدکنندگان در حال حاضر از دولت درخواست گشودن درهای صادرات برای دو محصول مشمول قانون یعنی ضایعات و میلگرد آجدار را دارند. تجار سعودی می گویند چنین قانونی مشکلات تجارت در شرایط بحرانی را تشدید می کند. بهای ضایعات در ماه می تغییر چشم گیری نداشت. ضایعات HMS ۲&۱ ۸۰:۴۰ به تازگی با قیمت ۱۷۳/۳ دلار در تن در منطقه شرقی این کشور داد و ستد می شود. همین محصول در استان های غربی با قیمت ۱۷۳/۳ تا ۱۸۶/۷ دلار معامله می شود. قیمت های اوایل ماه مه ۱۳/۳ تا ۴۰ دلار در هر تن رشد داشتند. اگرچه بهای آهن قراضه ثابت است، اما بازار همچنان در شرایط راکد به سر می برد.

راه اندازی معاملات آتی نفت کوره در بورس کالای هند

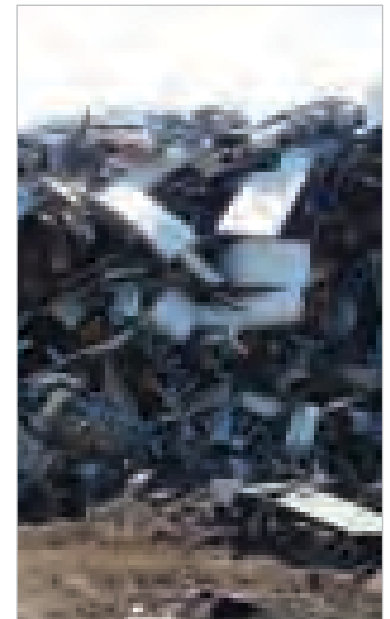
MCX به عنوان بزرگترین بورس کالای هند از ۲۷ ژانویه سال ۲۰۰۹ معاملات آتی نفت کوره را آغاز می کند. هفته گذشته کمیسیون بازارهای آتی هند (FCM) به عنوان نهاد مسوول قانونگذاری بازار کالاها در این کشور به MCX مجوز راه اندازی معاملات آتی نفت کوره را اعطا کرد. طبق بخشنامه اخیر MCX این معاملات برای تحویل ماههای فوریه، مارس و آوریل ۲۰۰۹ انجام خواهند شد.

شایان ذکر است معاملات آتی نفت کوره دارای کارنامه درخشانی در بورس کالای نیویورک (NYMEX) است و MCX امیدوار است که این موفقیت در هند نیز استمرار داشته باشد. در حال حاضر این بورس مجموعه نسبتاً کاملی از قراردادهای مربوط به حامل های انرژی را داراست که مورد استقبال فعالان بازار قرار گرفته اند و قراردادهای آتی بسیاری بر روی آنها منعقد می شوند. این کالاها عبارتند از نفت خام، برنت، نفت خام، برق، گاز طبیعی و نفت خام ترش.

فشار بر فولادسازان چینی برای کاهش قیمت سنگ آهن

فولادسازان چین پس از مذاکرات پوسکو کره جنوبی و نیپون ژاپن با ریوتینتو برای کاهش قیمت ۳۳ تا ۴۴ درصد تحت فشار قرار گرفتند. پوسکوی کره جنوبی اعلام کرد که با کارخانه ریوتینتو بر سر کاهش ۳۳ درصدی قیمتسنگ آهن ریز دانه (۵۸/۲ دلار در تن) و ۴۴ درصد کاهش قیمت سنگ آهن درشت دانه (تنی ۶۸/۸۸ دلار) به توافق رسیده است. این دومین معامله از آغاز ماه آوریل است و می تواند کشف قیمت برای تعیین قیمت های سایر تولیدکنندگان هم باشد. سخنگوی پوسکو می گوید با این وجود مذاکرات با واله و BHP هنوز ادامه دارد و به نتیجه نرسیده است. طی ۷ سال گذشته برای اولین بار کاهش قیمت سنگ آهن گزارش شده است که در پس بحران اقتصاد جهانی رخ می دهد. گفته ها حاکی از آن است که تولیدکنندگان چین تقاضای کاهش بیشتر این مبلغ را دارند. آقای اندرو فارست، مدیر مجتمع فولادفور تسکیو می گوید: تولیدکنندگان چینی با افزایش این فشار و در صورتی که موفق به کاهش بیشتر قیمت سنگ آهن نشوند؛ به قیمت های نقدی در طول اکتفا خواهند کرد. وی طی کنفرانسی در سیدنی اعلام کرد: "اگر رقم پیشنهادی ریوو نیپون پذیرفته نشود، چین برای کل سال قیمت نقدی را می پذیرد." چین بزرگترین واردکننده سنگ آهن در دنیا محسوب می شود و بیش از نیمی از تولیدات را از مسیر دریایی تجارت می کند. شایان ذکر است که شرکت فور تسکیو تمام تولیدات خود را در بازار داخلی چین به فروش می رساند. در سال ۲۰۰۸ نزدیک به ۷۰ درصد از کل معاملات سنگ آهن با قیمت تنی ۸۴۰ دلار انجام شد اما پیش بینی می شود در سال جاری با کاهش این رقم مواجه باشیم.

افزایش شدید آهن قراضه به پاکستان

طبق آمار منتشر شده از سوی موسسه آمار و ارقام پاکستان؛ واردات آهن قراضه به پاکستان در ماه آوریل ادامه یافت. بدین ترتیب در ماه یاد شده واردات قراضه به این کشور به ۲۹۹/۰۷۹ تن رسید که نسبت به رقم ۱۷۱/۱۳۳ تن در ماه مارس ۷۵ درصد افزایش و نسبت به ماه مشابه در سال گذشته ۱۲۷ درصد افزایش نشان می دهد. گزارش ها حاکی از کاهش قابل توجه قیمت این محصول است، این در حالی است که دولت پاکستان نیز در صدد وضع مالیات ۱۵ درصدی بر واردات آهن قراضه است.

راه اندازی معاملات آتی زغال سنگ حرارتی در بورس کالای هند

بورس کالای هند (MCX) به زودی معاملات آتی بر روی زغال سنگ حرارتی وارداتی را راه اندازی خواهد کرد. مجوز این معاملات هفته گذشته از سوی کمیسیون بازارهای آتی این کشور صادر شده است. مشخصات قراردادهای این محصول هم اکنون تهیه شده است و آماده برای انعقاد قرارداد می باشد. رقیب MCX یعنی بورس ملی کالاها و ابزارهای مالی مشتقه هند (NCDEX) در ۱۰ سپتامبر سال ۲۰۰۸ معاملات آتی بر روی زغال سنگ حرارتی تولید داخل را راه اندازی کرده است، اما فقط ۲۳ قرارداد در ماه سپتامبر و یک قرارداد در ماه اکتبر بر روی این کالات منعقد شده است و از آن زمان تاکنون هیچ قراردادی بر روی آن معامله نشده است.

پیشنهاد ادغام دو نهاد نظارتی بازار سرمایه توسط دولت آمریکا

بعد از بروز بحران شدید مالی در آمریکا دولت فدرال این کشور مجموعه ای از تغییرات در نهادهای تنظیم قوانین و مقررات مالی را پیشنهاد کرده است. یکی از این پیشنهادات شامل ادغام دو نهاد اصلی تنظیم گر قوانین مالی آمریکا یعنی کمیسیون معاملات آتی کالاها (CFTC) و کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC) می باشد که می تواند منجر به کشمکش هایی بین این دو نهاد نظارتی در بازار سرمایه آمریکا شود.

طی سال های متمادی این دو نهاد، نهایت تلاش خود را برای افزایش سهم خود در ساختار نظارتی بازار سرمایه آمریکا به کار بسته اند. تحركات اخیر توسط دولت فدرال دقیقاً یک ماه بعد از امضای توافقنامه همکاری بین این دو نهاد صورت گرفته است. بسیاری از آگاهان بازار سرمایه معتقدند ادغام این دو نهاد به سهولت امکان پذیر نیست چرا که این تصمیم بیشتر بر خواسته از یک اراده سیاسی است که توسط دولت جدید آمریکا اعمال می شود. همچنین مشارکت کنندگان بازار بر این باورند که روند ادغام این دو با تنگناهای بسیاری روبرو خواهد بود که بیشتر از تقابل کاخ سفید و سنای آمریکا نشأت می گیرد.

LME

رکورد حجم معاملات خود را شکست

بورس فلزات لندن (LME) با تعداد معاملات بالغ بر ۱۱۳ میلیون قرارداد در سال ۲۰۰۸ رکورد حجم معاملات خود را شکست. حجم معاملات این بورس نسبت به سال گذشته ۲۲ درصد رشد داشته است، به طوری که در سال ۲۰۰۷ حجم معاملات این بورس حدود ۹۳ میلیون قرارداد بوده است. سال ۲۰۰۸ چهارمین سال متوالی افزایش حجم معاملات این بورس بوده است به طوری که در سال ۲۰۰۷ نیز نسبت به سال ۲۰۰۶ حدود ۷ درصد معاملات آن رشد داشته است. گردش مالی سال ۲۰۰۸ بورس فلزات لندن برابر ۱۰/۲۴ تریلیون دلار است که نسبت به سال ۲۰۰۷ حدود ۷ درصد رشد داشته است.

ماه دسامبر سال ۲۰۰۸ با ۸/۸ میلیون قرارداد معامله شده، خاتمه یافت که نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۲۸ درصد رشد داشته است؛ البته شایان ذکر است ماه دسامبر سال جاری سه روز کاری بیشتر از ماه دسامبر سال ۲۰۰۷ داشته است. میانگین روزانه حجم معاملات برابر ۴۱۸۰۸۹ قرارداد بوده است که با مقایسه با تعداد معاملات ۳۸۱۱۸۷ قرارداد سال گذشته، رشد ۱۰ درصدی از خود نشان می دهد.